

С. О. Шут,
к. е. н., докторант, Класичний приватний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-0216-4656>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.19.127

ТРАНСФОРМАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

S. Shut,
PhD in Economics, Doctoral student, Classical Private University

TRANSFORMATION OF INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN THE DIGITAL ECONOMY

Стаття присвячена актуальній проблемі інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва, як невід'ємної частини трансформації сучасних суспільних процесів. Відзначено, що економічні відносини внаслідок цифровізації переживають період радикальних змін, які вимагають нового підходу до дослідження і управління. У цьому контексті, акцентовано потребу глибокого аналізу трансформаційних процесів, які відбуваються в сфері інновацій та інвестицій, а також їхнього впливу на ефективність та конкурентоспроможність підприємств, які доцільно закладати у сучасні бізнес-моделі.

Обґрунтовано, що цифрова економіка характеризується швидкими технологічними змінами, новими бізнес-моделями, зростанням значення даних та інформаційних технологій. Внаслідок її існування з'являються нові можливості для інновацій, що потребують адекватного їх впровадження і своєчасної комерціалізації підприємцями. Акцентовано, що процеси цифрової трансформації у підприємстві є складними за своєю природою через поєднання значної кількості чинників. Запропоновано брати до уваги не лише здатність підприємницьких структур використовувати такі технології в своїй діяльності (інвестиційна складова цифрової трансформації), але й розглядати ці технології одночасно результатом підприємництва — розробка цифрових технологій, їх постійна модернізація та удосконалення (інноваційна складова цифрової трансформації).

Акцентовано важливість для цифрової трансформації виявлення опору з боку суспільства до цифровізації, що забезпечуватиме підвищення рівня суспільного усвідомлення важливості змін та їх сприйняття суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами. Акцентовано, що трансформація під впливом цифрових технологій змінює розуміння природи підприємництва, що зумовлене низкою чинників, здатних впливати як на розвиток цифрових технологій загалом, так і на спроможність їх впровадження в бізнес-моделях, тобто охоплює процеси інноваційно-інвестиційного розвитку економіки. Встановлено, що опір суспільства відповідним змінам від цифровізації зумовлений індивідуальним страхом старіння навичок людини, необхідністю

постійного оновлення знань, пізнання нової природи речей, що стає значним стримувачем позитивних змін в організації підприємницької діяльності, позбавлення чи полегшення перебігу рутинних процесів, уникнення дублювання та надмірного навантаження та, з іншого боку. Розкриті передумови виникнення цифрової трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва та визначені групи чинників формування сприятливого середовища для цифрової трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства.

The article addresses the pressing issue of innovation and investment development in entrepreneurship as an integral part of the transformation of modern societal processes. It highlights that economic relations, due to digitalization, are undergoing a period of radical changes that require a new approach to research and management. In this context, the need for a thorough analysis of transformational processes occurring in the fields of innovation and investment, as well as their impact on the effectiveness and competitiveness of enterprises, which should be incorporated into modern business models, is emphasized.

It is justified that the digital economy is characterized by rapid technological changes, new business models, and the increasing importance of data and information technologies. The existence of the digital economy creates new opportunities for innovation, which require adequate implementation and timely commercialization by entrepreneurs. It is noted that the processes of digital transformation in entrepreneurship are complex by nature due to the combination of numerous factors. It is suggested to consider not only the ability of entrepreneurial structures to utilize such technologies in their activities (the investment component of digital transformation) but also to view these technologies as a result of entrepreneurship—namely, the development, continuous modernization, and improvement of digital technologies (the innovation component of digital transformation).

The importance of identifying societal resistance to digitalization for the digital transformation process is emphasized, as this will enhance public awareness of the importance of changes and their acceptance by business entities and citizens. It is stressed that the transformation influenced by digital technologies changes the understanding of the nature of entrepreneurship, driven by a range of factors that affect both the development of digital technologies in general and their implementation in business models, encompassing the processes of innovation and investment development in the economy. It is established that societal resistance to changes from digitalization is driven by individual fear of skill obsolescence, the necessity for constant knowledge updates, and the learning of new aspects, which acts as a significant barrier to positive changes in organizing entrepreneurial activities, streamlining or easing routine processes, avoiding duplication and excessive burden, and on the other hand. The prerequisites for the emergence of digital transformation in innovation and investment development in entrepreneurship are explored, and groups of factors contributing to a favorable environment for digital transformation in innovation and investment development in entrepreneurship are identified.

Ключові слова: цифровізація, цифрові технології, інноваційно-інвестиційний розвиток, підприємництво, трансформація, цифрова трансформація, економіка, управління.

Key words: digitalization, digital technologies, innovation and investment development, entrepreneurship, transformation, digital transformation, economy, management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У ХХІ столітті цифрова економіка стала основою глобальних економічних трансформацій, що значною мірою вплинуло на всі сфери господарської діяльності. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва, як

невід'ємна частина цієї трансформації, переживає період радикальних змін, які вимагають нового підходу до дослідження і управління. У цьому контексті, зокрема, постає потреба в глибокому аналізі трансформаційних процесів, які відбуваються в сфері інновацій та інвестицій, а також їхнього впливу на ефективність та конкурентоспроможність підприємств, закладених у сучасних бізнес-моделях.

Цифрова економіка характеризується швидкими технологічними змінами, новими бізнес-моделями, зростанням значення даних та інформаційних технологій. З'являються нові можливості для інновацій, що потребують адекватного їх впровадження і своєчасної комерціалізації. У зв'язку з цим, підприємства стикаються з необхідністю адаптації своїх інноваційних стратегій та інвестиційних підходів до нових умов. Відтак, питання дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки є надзвичайно актуальним.

Актуальність даної теми також зумовлена кількома важливими факторами. По-перше, глобальні тенденції демонструють значне збільшення інвестицій у цифрові технології, що впливають на всі аспекти бізнес-процесів. Бізнеси, які успішно інтегрують інновації та адаптуються до нових цифрових реалій, отримують конкурентні переваги, покращують свою ефективність і забезпечують стійкий розвиток. По-друге, вплив цифрових технологій на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств потребує його розгляду в контексті як теоретичних, так і практичних аспектів. Інновації, такі як штучний інтелект, блокчейн, великі дані (Big Data) та інші технології, потребують нових підходів до управління інвестиціями та реалізації інноваційних проєктів.

Значимість цієї проблеми для сучасного етапу полягає в тому, що ефективне використання цифрових технологій та інновацій є критично важливим для забезпечення економічної стійкості та зростання бізнесу. У країнах з розвинутою цифровою інфраструктурою та розвиненими ринками інноваційні стратегії та інвестиційні рішення стають основою для конкуренції. В Україні, де процеси інноваційного розвитку та цифровізації набирають обертів, дослідження цієї теми має особливе значення. Правильне розуміння та впровадження інноваційно-інвестиційних стратегій цифровізації може стати ключовим чинником для розвитку національного підприємництва та поліпшення його конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Таким чином, проблема трансформацій інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки є надзвичайно важливою як для теоретичних досліджень, так і для практичних рекомендацій. Вона вимагає комплексного підходу, який враховує динаміку технологічних змін, еволюцію бізнес-моделей та інвестиційних стратегій, що визначають ефективність сучасного підприємництва.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Як уже зазначалося, питання цифрової трансформації набуває значення для інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва, що підтверджується увагою з боку значного кола дослідників. Зокрема, активно займаються такими дослідженнями вчені за наступними напрямками: дослідженнями впливу технологій на розвиток економічних систем різних рівнів (Дергачова Г. М., Колешня Я. О. [1], Матвейчук Л. О. [2], Новицька М.В. [3], Піжук О. І. [4], Якушко І. [5]), впливу цифровізації на бізнес-моделі підприємництва (Величко К. Ю., Цибульська Е.І. [6], Котарба М. (Kotarba M. [7])), викликів цифровізації, які пов'язані з інноваційно-

інвестиційними процесами у бізнесі (Бабенко К., Ярмош О., Малихіна Я., Федорова Я. [9], Грігерман Є. [10]) та інші українські та іноземні дослідники.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Однак, незважаючи на численні вагомі дослідження трансформації структури національної економіки під впливом зміни параметрів інноваційно-інвестиційного розвитку внаслідок цифровізації, враховуючи трансформаційну природу таких перетворень, постійно виникають нові аспекти впливу інформаційних технологій на економічні процеси, зростає їхня вагомість для розвитку підприємництва. Означене вимагає проведення додаткових досліджень у цьому напрямі. Особливо актуальними залишаються питання ідентифікації базових передумов трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки. Також важливими та недостатньо вивченими залишаються фактори, які впливають на поширення та використання цифрових технологій у бізнес-моделях підприємництва.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є поглиблення теоретичних положень поширення та використання цифрових технологій у бізнес-моделях підприємництва, а саме ідентифікації базових передумов трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Насамперед, розкриття передумов поширення та використання цифрових технологій у бізнес-моделях підприємництва, ідентифікації базових передумов трансформації його інноваційно-інвестиційного розвитку передбачає конкретизації сутності самої цифрової трансформації. У науковій літературі сьогодні представлено широкий спектр різноманітних поглядів на розуміння природи цифрової трансформації. Аналіз та їх систематизація дають підстави стверджувати, що цифрова трансформація є процесом змін у моделі функціонування окремих систем, їх компонентів та взаємозв'язків між ними, що зумовлене активним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у бізнес-процеси [2; 5, с. 78]. Можна впевнено погодитись, що загалом "процес цифрової трансформації характеризується переходом від оптимізації до революційних змін" [1, с. 283].

Зауважимо, що цифрова трансформація стає рушійною силою змін економічних процесів, оскільки є процесом глибинних перетворень у способах функціонування підприємництва завдяки впровадженню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Вона охоплює перехід від традиційних бізнес-моделей до нових форм організації та управління, які базуються на цифрових технологіях. Цей процес впливає на всі аспекти підприємництва, включаючи стратегію, бізнес-

Рис. 1. Передумови виникнення цифрової трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства

Джерело: складено автором за даними [1, 6—8].

процеси, продукцію та послуги, а також відносини з клієнтами та постачальниками. У цьому контексті інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства стає ключовим фактором для підтримки конкурентоспроможності та забезпечення стійкого росту.

Своєю чергою, інноваційно-інвестиційний розвиток в умовах цифрової економіки визначається комплексним підходом до інтеграції інноваційних технологій та стратегій з метою оптимізації бізнес-процесів і підвищення їх ефективності, що впливає із природи такого розвитку. Основними аспектами інноваційно-інвестиційного розвитку за поглядами значної кількості дослідників на різних віхах трансформації економічної системи [2, 4, 8] є:

- впровадження інноваційних технологій, що розширює можливості підприємства використовувати та впроваджувати нові цифрові технології, такі як штучний інтелект, блокчейн, великі дані, Інтернет речей (IoT), які відкривають нові горизонти для покращення продуктів і послуг, автоматизації процесів та підвищення оперативної ефективності;

- в умовах цифрової трансформації підприємства повинні адаптувати свої інвестиційні стратегії, щоб підтримувати розвиток нових технологій та забезпечувати фінансову стабільність. Це включає інвестиції в розробку нових продуктів, модернізацію існуючих систем та інтеграцію нових цифрових рішень;

- цифрова трансформація вимагає змін у корпоративній культурі та управлінських практиках. Підприємства мають забезпечити відповідність внутрішніх процесів новим цифровим реаліям, що часто потребує перепідготовки персоналу, змін у структуруванні процесів та адаптації до нових умов ринку.

Зауважимо, що цифрові інновації значною мірою впливають на підприємництво, оскільки:

- здатні покращувати ефективність внаслідок того, що впровадження цифрових рішень може значно підвищити ефективність бізнес-процесів через автоматизацію, оптимізацію ресурсів і зменшення витрат;

- розширюють ринки, оскільки нові цифрові платформи і технології дають змогу підприємствам виходити на нові ринки, зокрема через електронну комерцію та цифрові канали продажу;

- забезпечують конкурентні переваги за рахунок того, що інновації у сфері цифрових технологій можуть

створювати унікальні конкурентні переваги, завдяки яким підприємства можуть запропонувати нові продукти і послуги, які відповідають актуальним потребам споживачів.

Таким чином, інноваційно-інвестиційний розвиток підприємства в умовах цифрової трансформації є комплексним і багатогранним процесом, що передбачає інтеграцію новітніх технологій та адаптацію інвестиційних стратегій. Цей розвиток є критично важливим для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств та ефективності підприємства у цифровій економіці. Розуміння сутності цього процесу забезпечує підприємству ефективне управління змінами та реалізацію інноваційних можливостей для досягнення стратегічних цілей.

Разом з тим, цифрові технології проникали у підприємницьку діяльність поступово, створюючи потенціал їх активного сучасного поширення. Базові передумови виникнення та розвитку цифрової трансформації підприємства подано на рис. 1.

Варто зауважити, що процеси цифрової трансформації у підприємстві є складними за своєю природою через поєднання значної кількості чинників, оскільки для їх виникнення має бути не лише здатність у підприємницьких структур використовувати такі технології в своїй діяльності (інвестиційна складова цифрової трансформації), але й ці технології одночасно є результатом підприємництва — розробка цифрових технологій, їх постійна модернізація та удосконалення (інноваційна складова цифрової трансформації).

Акцентуємо, що для цифрової трансформації ключову роль відіграє суспільне усвідомлення важливості змін та їх сприйняття без надмірного опору з боку суспільства. Особливо це стосується суб'єктів підприємницької діяльності та громадян. Таке твердження пов'язане з тим, що орім передумов виникнення цифрових технологій вагомим значення набуває їх поширення у всі сфери життєдіяльності суспільства. Трансформація під впливом цифрових технологій змінює розуміння природи підприємництва, що зумовлене низкою чинників, здатних впливати як на розвиток цифрових технологій загалом, так і на спроможність їх впровадження в бізнес-моделях, тобто охоплює процеси інноваційно-інвестиційного розвитку економіки. І, з одного боку, опір суспільства відповідним змінам від цифровізації внаслідок страху, обумовлюється трансформацією вимог до навичок людини, необхідністю постійного оновлення знань, пізнання нової природи речей, що стає значним стримувавцем позитивних змін в організації підприємницької діяльності, позбавлення чи полегшення перебігу рутинних процесів, уникнення дублювання та надмірного навантаження та, з іншого боку, є досить індивідуальним, суб'єктивним явищем, який визначається креативністю у підприємницьких структурах. Саме окреслений дуалізм цифрової трансформації підприємництва зумов-

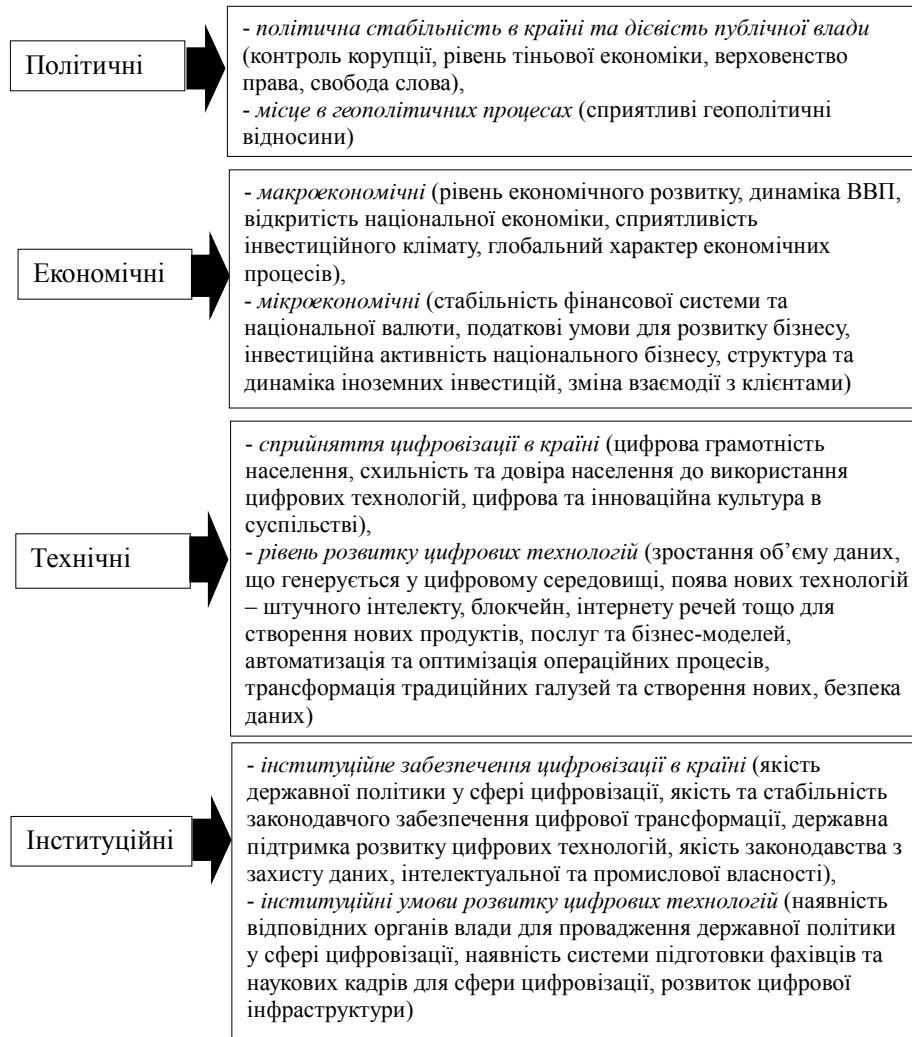

Рис. 2. Групи чинників формування сприятливого середовища для цифрової трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва

Джерело: складено автором за даними [9—10].

лює складність виявлення більшості чинників в цій сфері. Окрім того чинники можуть різнитись між країнами, рівнем сприйняття та використання цифрових технологій у суспільстві, економічними умовами для їх поширення. Проте, розглядаючи цифрову трансформацію з позицій впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва як цілісний об'єкт дослідження, є змога виокремити основні групи чинників формування середовища для сприйняття цифровізації (рис. 2).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, підсумовуючи, доцільно зауважити, що трансформація інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки є критично важливим аспектом сучасного економічного середовища, який суттєво впливає на конкурентоспроможність та сталий розвиток бізнесу. Цифрова економіка, характеризуючись проникненням цифрових технологій у всі сфери господарської діяльності, створює нові можливості та виклики для формування адекватної реаліям часу бізнес-моделей реалізації підприємництва. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємництва в даних умовах набуває особливого значення через необхідність адап-

тації до швидко змінюваного технологічного середовища, підвищення ефективності бізнес-процесів та забезпечення сталості конкурентних переваг.

Однією з ключових складових трансформації є інтеграція інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, великі дані, блокчейн та Інтернет речей, які змінюють способи управління бізнесом і ведення господарської діяльності. Інвестиції в ці технології стають важливим фактором для підвищення продуктивності та впровадження нових бізнес-моделей, що дає змогу підприємствам швидше реагувати на зміни ринку та споживчих потреб.

Таким чином, розуміння процесів трансформації інноваційно-інвестиційного розвитку в контексті цифрової економіки є необхідними для забезпечення конкурентоспроможності підприємств і їх здатності до сталого розвитку в сучасному динамічному середовищі.

Література:

1. Дергачова Г. М., Колешня Я. О. Цифрова трансформація бізнесу: сутність, ознаки, вимоги та технології. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2020. № 17. С. 280—290. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216367>

2. Матвейчук Л. О. Цифрова економіка: теоретичні аспекти. Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 2018. № 4. С. 116—127. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2018-4-40-18>.

3. Новицька М.В. Порівняльний аналіз визначень терміну "цифрова економіка". Економіка і організація управління. 2022. № 2 (46). С. 183—189. DOI: 10.31558/2307-2318.2022.2.18

4. Піжук О. І. Цифровізація як зміна парадигми розвитку економічних систем. Науковий вісник Ужгородського університету. 2018. № 2. С. 84—91. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2\(52\).84-91](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2(52).84-91)

5. Якушко І. Сутність та особливості цифрової трансформації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 4 (28). С. 75—82. DOI: 10.25140/2411-5215-2021-4(28)-75-82.

6. Величко К. Ю., Цибульська Е.І. Трансформація бізнес-моделей компаній: сучасні виклики та перспективи у цифровій економіці. Економіка та суспільство. 2023. Випуск № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>

7. Kotarba M. Digital transformation of business models. Foundations of Management. 2018. Vol. 10. Pp. 123—142. DOI: 10.2478/fman-2018-0011

8. I-scoop, "Digital transformation: online guide to digital business transformation". URL: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/> (Accessed 01 September 2024)

9. Babenko K., Iarmosh O., Malykhina Y., Fedorova Y. Інноваційно-інвестиційний розвиток промисловості України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2019. № 1 (28). С. 234—244. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i28.161941>

10. Грігерман Є. Інноваційно-інвестиційний розвиток: сутність та концептуальні підходи. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 4. С. 54—60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-7>

References:

1. Derhachova, H.M., and Koleshnia, Ya.O. (2020), "Digital business transformation: essence, signs, requirements and technologies", Ekonomichniy visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut", Vol. 17, pp. 280—290. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216367>

2. Matveichuk, L.O. (2018), "Digital economy: theoretical aspect", Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, Vol. 4, pp. 116—127. <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2018-4-40-18>

3. Novytskaya, M. (2022), "Comparative analysis of definitions of the term "digital economy", Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, Vol. 2 (46), pp. 183—189. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.18>

4. Pizhuk, O.I. (2018), "Digitalization as a change in the paradigm of economic systems development", Naukovyj visnyk Uzhhorodskoho universytetu, Vol. 2, pp. 84—91 DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2\(52\).84-91](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.2(52).84-91)

5. Yakushko, I. (2021), "Essence and peculiarities of digital transformation", Problems and prospects of economics and management, Vol. 4 (28), pp. 75—82. doi: 10.25140/2411-5215-2021-4(28)-75-82.

6. Velychko, K., and Tsybul'ska, E. (2023), "Transformation of business models of companies: current challenges and prospects in the digital economy", Economy and Society, vol. (52). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>.

7. Kotarba, M. (2018), "Digital transformation of business models", Foundations of Management, Vol. 10, pp. 123—142. DOI: 10.2478/fman-2018-0011

8. I-scoop (2024), "Digital transformation: online guide to digital business transformation", available at: <https://www.i-scoop.eu/digital-transformation/> (Accessed 01 September 2024).

9. Babenko, K., Iarmosh, O., Malykhina, Y., and Fedorova, Y. (2019), "Innovation and investment development of Ukrainian industry", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, Vol. 1 (28), pp. 234—244. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i28.161941>.

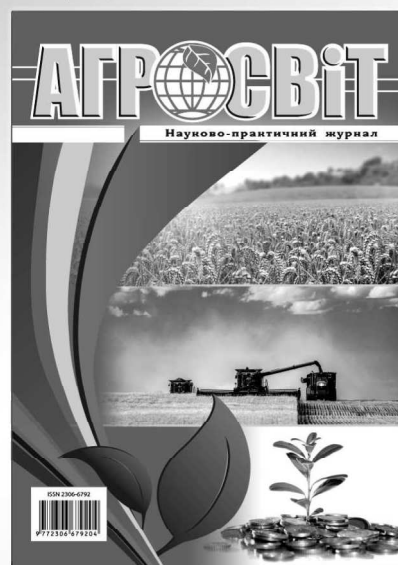
10. Grigerman, E. (2024), "Innovation and investment development: essence and conceptual approaches", Kyiv Economic Scientific Journal, Vol. 4, pp. 54—60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-7>.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292